

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ YEREL BASININA BİR ÖRNEK: KÖY HOCASI

MECMUASI

Önder YAZICI

Gaziantep Üniversitesi, Türkçe Öğretim Merkezi, yazici2501@gmail.com

Özet

“Köy Hocası Mecmuası” Milli Mücadele yıllarında yayımlanan yerel basın yayın organlarından biridir. Eser; Matbuat ve İstihbarat Genel Müdürlüğü, Hukuk Matbaası ve Evkaf-ı İslâmiyye Matbaası’nda 1918-1919-1920-1921 ve 1922 yıllarında 3 cilt halinde, 71 sayı olarak basılmıştır. Mecmuanın başında “On beş günde bir çıkar” ibaresi bulunup, 1920 den sonra yayınlanan bölümlerinin başında “Ankara’ da haftada bir çıkar” ibaresi yer almış ancak her zaman düzenli yayın yapılamamıştır. Mecmuanın sayılarındaki bu düzensizliğin sebebi ifade edilmemekle birlikte kanaatimizce savaş yıllarına tekabül ettiğinden dolayıdır.

Ayrıca eserin bütün sayılarının başında “ Köylüye dinini, dünyasını bildirerek çalışıp çabalamanın yolunu göstermektir” ibaresiyle mecmuanın amacı özetlenmiştir. Eserin yayınlandığı günlerde de farklılıklar görülmektedir. Genellikle perşembe günleri çıkmasına rağmen pazartesi ve cumartesi günleri de yayımlanmıştır. Eserin en dikkat çekici yönü abonelik sistemi ve reklam almasıdır. Abonelikte ve aboneliğin devamı konularında da zaman zaman açıklamalar yapılmıştır: “Birinci numaradan itibaren Köy Hocası’nın seneliğine birden yazılanların hesapları kapatılmıştır. Yeniden kayıt olmayanlara Köy Hocası gönderilmeyecektir. Bunun için kayıt olmak arzu edenlerin hemen Yeni Postane’nde ‘474’ numaralı posta kutusuna bir mektup göndermelerini rica ederiz.” ibaresiyle okurlara uyarı ve hatırlatmalar yapılmıştır. Reklam sistemi ise her hafta mecmuanın sonunda yayınlanan ve çeşitli kişi veya kurumlardan alınan reklam yazılarıdır. Bu reklamlar bize dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik olayları hakkında ipucu vermesi açısından dikkate değer bir konudur.

Anahtar Kelimeler: Köy Hocası, Mecmua, Yerel Basın

A SAMPLE TO NATIONAL STRUGGLE PERIOD LOCAL PRESS: KÖY HOCASI MECMUASI

Abstract

“Köy Hocası Mecmuası” is one of the local media organ which were published in National Struggle years. Work was pressed as three volumes and seventy one numbers in 1918-1919-1920-1921 and 1922 years in Evkaf-ı İslâmiye Matbaası, Hukuk Matbaası and Matbuat and İstihbarat Genel Müdürlüğü. As there had been expression “pressed fortnightly” at start of the magazine, there was expression “pressed in Ankara weekly at the start of the part which were published after 1920 year but regular press couldn’t have always made. Although reason of this irregularity in magazine’s number hasn’t been expressed, we think reason is that magazine was pressed in war years.

Magazine’s aim has been summarized with expression “showing way of striving work by telling villager about the irreligious word” at the start of all numbers in Köy Hocası Mecmuası. Differences in days of work’s press have been appeared, too. Though it has generally published on Thursdays, it has been published on Mondays and Saturdays. The most striking side of the work is subscription system and getting advertisement. Explanations to subject about subscription and subscription’s continuity have been made. Accounts of subscribers who were registered a year to Köy Hocası have been closed. Köy Hocası hasn’t been sent to subscribers who didn’t register again. Warning

and reminding to readers have been made with expression "if you want to register, send a letter to "474" post box in new post Office immediately, please". As to advertisement, it is advertisement writing which were taken from various person or institution and which were published at the end of the magazine per week. These advertisement are striking topic in terms of giving clue about period's social, cultural and economic vents.

KeyWords: Köy Hocası, Magazine, Local Press.

Giriş

1919-1923 tarihlerini kapsayan Milli Mücadele döneminde önceleri köylüye din ve sosyal yaşam hakkında bilgi verme amacıyla Üryan-i Zade Ali Vahid Efendi tarafından yayımlanan Köy Hocası Mecmuası isimli süreli yayın işgallerin başlamasıyla Milli Mücadele'yi destekleyici ve taraftar toplayıcı yayınlar yapmıştır.

O dönemde itilaf devletleri düzenli ordu ve teknolojik silahlarla İstanbul ve Anadolu'yu adım adım işgal ederken, Milli Mücadele karşıtı bazı kişi ve gruplarda içerden işgallere destek verip, Milli Mücadele karşıtı her türlü çalışma ve propagandada başrol oynamışlardır.

Dönem şartları göz önüne alındığında Milli Mücadele'den yana ya da Milli Mücadele karşıtı; her ne görüşü benimserse benimsesin inanılan yolda ilerlemek ve insanlara bu görüşün haklılığını kabullendirmek için basın yayın organları büyük bir silah olarak kullanılmıştır.

Savaşın getirdiği ağır şartlar basın yayın araçlarına olan ihtiyacı iyice gün çıkarınca "Propaganda açısından zor bir durumda olan Anadolu Hükümeti, gazetelerden faydalanmış, gazetelerde devletin desteği ile gelişme imkânı bulmuştur. Olağanüstü durum yaşayan toplumun bütünleşme aracı olarak basın, haberlerin halka duyurulması ve halkın miting ve diğer toplantılara katılımı gibi olaylarda önemli görevler üstlenerek, mevcut durumun tartışılması, siyasi ve askeri durumların halka duyurulmasında önemli görevlerde bulunmuşlardır." (Ayhan, 2007: 96).

"Basın, günlük ya da haftalık olarak güncel olaylara ilişkin haberleri ve görüşleri, makalelerle kamuoyunun ilgisini çekecek şekilde, görsel ve yazınsal olarak bilgiler içeren yayınların bütünüdür." (Ertuğ, 1970: 4). Tanımından hareketle o dönemde yayımlanan ve Milli Mücadeleye destek veren önemli kaynaklardan biri de Köy Hocası Mecmuasıdır. Köy Hocası Mecmuası'nın çıkarıldığı Milli Mücadele dönemine kısaca göz atacak olursak, Millî Mücadele, dış düşmanların yanı sıra bu mücadeleye inanmayan, karşı koyan iç güçlere karşı da kazanılmış iki yönlü bir zaferdir. İşte bu derece güç şartlar içinde gerçekleştirilen Türk Kurtuluş Savaşı'nın destekçileri, milletle beraber bu kutsal mücadeleyi sürdürürken bir kısım basını yanlarında bir kısım basını da karşısında bulmuşlardır.

Kurtuluş Savaşı yıllarını etkileyen basını, Millî Mücadeleye karşı basın, yabancı basın ve Millî Mücadeleyi destekleyen basın olmak üzere üç grupta toplayabiliriz. (Yazıcı, 2011: 7). Milli Mücadeleye karşı basın, Atatürk'ün önderliğinde başlatılan Anadolu harekâtına ateş püskürürken bir yandan da İstanbul Hükümetinin Milli Kurtuluş Hareketini önleyici icraatına geniş yer vermiştir.

Buradan hareketle Anadolu harekâtına en amansız saldırıları Alemdar Gazetesi yapmıştır. Bu gazete, 11 Nisan 1920 tarihli sayısında Mustafa Kemal ve arkadaşları hakkında Dürrizade'nin fetvasına yer vermiş, başyazısında da şunları söylemiştir: "... *En büyük düşmanlarımız bile bizlere bunlar kadar fenalık yapmamışlardı. Onun için hükümetten ısrarla rica ederiz ki ne yapıp edip bu rezaletlere, bu hezeyanlara bir son versin (!)*" (İstanbul Gazetecileri Cemiyeti, 1981: 35).

Milli Mücadele esnasında kurtuluş hareketini baltalamak isteyen bir kısım İstanbul basını ile bazı yabancı yayınlar Anadolu'ya sokulmamıştır. Mustafa Kemal, bu konuda büyük duyarlılık göstermiş, İstanbul basınına ait yayınların sıkı bir kontrole tabi tutulması, zararlı yayınların Anadolu'ya sokulmaması için ilgililere kesin direktif vermiştir. (Özkaya, 1985: 589-590).

Kurtuluş Savaşını destekleyen Millî Mücadele basınına da Anadolu ve İstanbul basını olmak üzere iki grupta toplamak mümkündür. İstanbul basınında Millî Mücadeleden yana olan önemli gazeteler Tasvir-i Efkâr, Vakit, İkdam, Zaman, Akşam, Tercüman, İstiklâl, İleri ve Yenigün'dür. Millî Mücadeleye karşı olan İstanbul basınında ise Peyam-ı Sabah, İstanbul, Alemdar gazetelerinin faaliyetlerini görebiliriz. Anadolu basınında da Millî Mücadeleden yana olan önemli gazeteler İzmir'e Doğru, Açıksöz, Arkadaş, Yeni Adana, Albayrak, Anadolu, Babalık, Dertli, Işık, Öğüt, Emel, Ahali, İstikbal, İrade-i Milliye ve Hâkimiyet-i Milliye gazeteleridir. Millî Mücadeleye karşı olan bazı Anadolu gazeteleri ise Ferda, İrşat, Zafer isimlerini taşımaktadır. (Öztoprak, 1981: 3-13).

Milli Mücadele dönemi basınına sınıflandırma konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Güz'ün (1991) sınıflandırmasına göre Milli Mücadele dönemi basınına önce yayınlandıkları yere göre, Milli Mücadelenin lehinde ya da aleyhinde olduklarına göre sınıflandırabiliriz. Ayrıca "Milli mücadele dönemi gazetelerini İstanbul gazeteleri ve Anadolu gazeteleri diye ikiye ayıran" (Kabacalı, 2000: 151) görüşlerde bulunmakta iken genellikle Güz'ün görüşleri kabul görmektedir.

Milli Mücadelenin birçok koldan yürütüldüğü dönemde "*Anadolu'daki ulusçu hareketin en zayıf tarafı propaganda ve gazeteci eksikliği*" olmuştur. (Adıvar, 1962: 83). Dönem içinde yayınlanan gazetelerin sayıları kesin olarak bilinmemekle birlikte ortalama 80-100 rakamına yakın olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda yapılan çalışmalarda (Koloğlu, 1993) gazete sayısını 84 olarak verirken, (Öztoprak, 1981) yaklaşık 100 olarak belirtmiştir.

Anadolu basını dönem itibarıyla kısıtlı imkânlar çerçevesinde faaliyetlerini yürütmeye çalışmıştır. Konunun temelini oluşturan Köy Hocası Mecmuası bu dönem Anadolu'da çıkarılan basın organlarına bir örnek teşkil etmektedir. Söz konusu mecmuada Ali Vahid Efendi'nin bu zor dönemde "ben ne yapabilirim" kaygısıyla oluşturduğu, dönem insanına nasihatler içeren önemli bir yayın organıdır.

"*Köy Hocası Mecmuası*" isimli eser Milli Mücadeleye destek olan dergi niteliğinde bir basın-yayın organıdır. Vahid Efendi, 1918'den önce İstanbul'da bu tarihten sonra da Ankara'da, on beş gün aralıklarla "*Köy Hocası Mecmuası*" isimli

dergisini yayımlamıştır. (Kent Gazetesi, 25 Ekim 2014) Çalışmanın temelini oluşturan Köy Hocası Mecmuası ve daha birçok eserinde Ali Vahid Efendi'nin Milli Mücadeleye nasıl destek olmaya çalıştığı görülmektedir. Ali Vahid Efendi mecmuada sadece kendi yazılarını değil köylünün işine yarayacak her türlü yazıyı sırası geldikçe eserinde yayımlamıştır. Eser 3 cilt ve 71 sayı olarak Matbuat ve İstihbarat Genel Müdürlüğünde, İstanbul Hukuk Matbaasında ve Evkaf-ı İslâmiyye Matbaasında basılmıştır. Sayıların tamamında Türk köylüsünü bilinçlendirmek adına, daha çok din, ahlak ve sağlıktan bahseden Ali Vahid Efendi eserin daha sonraki yayımlanan sayılarında Ahmet Uyaniker'in yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasından da anlaşıldığı gibi bir nevi Milli Mücadelenin yayın organı gibi hareket etmiştir. (Uyaniker, 2011: 182).

Bulgular ve Tartışma

MilliMücadele döneminde çıkarılan gazeteler sadece siyasi içerikli değildir. Bu dönemde çıkarılan gazeteleri giriş bölümünde sınıflandırılmıştır. *Üryânizâde Ali Vahid* tarafından çıkarılan Köy Hocası Mecmuası hem Anadolu'da hem de İstanbul'da çıkarılan basın yayın organlarına bir örnektir. Dönem itibarıyla mektep eğitimi alamayan halkı eğitmek ve onları bilgilendirmek kaygısıyla hazırlanmıştır. Bu eser diğer büyük çaplı gazete ve mecmualar kadar etkin olmasa da cephe gerisindeki halkın günlük yaşamlarında nasıl davranması gerektiği konusunda nasihatler içermektedir. Dönemin aydınlatılmasına yönelik kaynakların azlığının yansira cephe gerisindeki halkın yaşayışı hakkında bilgi içeren kaynak yok denecek kadar azdır. Olan kaynaklar da Osmanlıca olup günümüz Türkçesine çevrilmemiştir. Köy Hocası Mecmuasının latinize edilmiş halini konu alan bu çalışma cephe gerisindeki halkın nasıl davranması gerektiğini anlatan nasihatler içermektedir. Bu eser ve dönem hakkında bilgiler içeren kaynaklar;

Halide Edip Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*; eser Milli Mücadelenin hangi şartlar altında gerçekleştiği ve ne gibi zorluklarla karşılaştığı konusunda bilgiler içermektedir.

Lokman Erdemir, *Çanakkale Savaşı: Siyasi, Askeri ve Sosyal Yönleri*; ATASE'den yararlanılarak hazırlanan bu makale dönemi aydınlatacak kaynaklara örnek niteliğindedir.

Kent Gazetesi, Kilis'te çıkarılan yerel bir gazete örneğidir. Kilis'li olan Ali Vahid Efendinin hayatını konu edindiği için kaynak olarak başvurulmuştur.

İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*; eser dönemin basın yayın ve haber alma teşkilatları hakkında dönemi aydınlatan ilk kaynaklardan olma hüviyetindedir.

Yusuf SAĞIR, *Üryânizâde Ali Vahid'in Çanakkale Cephesi'nde Duyup Düşündüklerim*; Bu eser Ali Vahid Efendinin Köy Hocası adlı mecmuayı neden çıkardığını açıklayan önemli bir eserdir. Bu eserin latinize edilmiş olması dönemle ilgili araştırmalara ışık tutmaktadır.

Serpil Sürmeli, Çanakkale Cephesinde Arap ilmi heyeti ve Üryani Zade Ali Vahid Efendi'nin anıları; Bu çalışma, Suriye, Filistin ve Lübnan'dan seçilerek Çanakkale Cephesi'ne gönderilen ve Araplardan oluşan ilmî bir heyete bu seyahat sırasında eşlik eden Üryanizade Ali Vahid Efendi'ye ait anıları konu almaktadır. 18-23 Ekim 1915 tarihleri arasında kapsayan bu seyahatte Üryanizade Ali Vahid Efendi, Çanakkale Cephesi'nde gördüğü, duyduğu ve duyup düşündüğü her şeyi samimi ve yoğun bir duygusallıkla kaleme almıştır. Bu gözlemleri sonucunda savaşın sadece cephedeki askerlerin işi olmadığı cephe gerisindekilerin de ne yapmaları gerektiğine dair bir yazı kaleme almıştır.

Türk Basınında Mustafa Kemal Atatürk; Bu makale Atatürk'ün Ankara'dan başlayan ve yaklaşık 2 ay süren yurt gezilerinin Türk basınındaki yansımalarını incelemeye yönelik hazırlanmıştır.

Ayrıca; Selim GERÇEK, Zekai GÜNER, Orhan KABATAŞ, Süreyya Fuat ORAL ve Orhan KOLOĞLU bu konuda önemli çalışmalar yapmış araştırmacılarıdır.

Üryan-i Zade Ali Valid'in Hayatı

1879'da İstanbul'da doğan Üryan-i Zade Ali Vahid, Haseki'de, Evliya Mekteb-i İbtidaiye ve Davut Paşa Rüştüyesinde eğitim görmüştür. Bayezid Cami-i Şerifi ders imamlarından Hadim-i Hasan Efendi'den Ulum-ı Aliye dersleri almıştır. Daha sonra Mekteb-i Nüvvab'a giren Ali Vahid buradan da başarılı bir şekilde mezun olmuştur.

Özel olarak Hesap (Aritmetik), Hendese (Geometri), Tahte'l-Arz (Yer Bilimleri), Menafiü'l-Aza (Biyoloji) ile ilgilenmiştir. Ayrıca Türk, İran edebiyatları ve Fransızca ile ilgili çalışmalar yapmıştır. Eğitimi gereği Arapçayı da çok iyi bilen Üryan-i Zade Ali Vahid Efendi 1895'te Mülga Meşihat sicilli Ahval Şubesi Kitabeti'nde ilk memuriyetine başlamıştır. Sırasıyla Sahiyan, Manbuç, Harim, Antakya, Halil-ül Rahman Kazaları Niyabet-i Şeriyyesi, Eyüp Kadılığı, Canik Livası, Cidde Niyabetliği, İzmit Mühallefat-ı Umumiye Kassamlığı Müşavir-i Saniliği (1913 - 1917) Evkaf Kadılığı Müşavir-i Saniliği (1917 - 1920) Aksaray Livası Kadılığı ve Ankara Sultanisi Ulum-ı Diniye Muallimi (1921 -1922) görevlerinde bulunan Ali Vahid Efendinin Şura-yı Evkaf Azalığı, Ankara Erkek Muallim Mektebi din dersleri muallimliği gibi hizmetleri de bulunmaktadır. 28 Kasım 1925'te Diyanet İşleri Riyaset-i Heyet-i Müşavere azalığına getirilen Ali Vahid Efendi 22 Aralık 1932'de emekli olmuştur. 18 Ocak 1937'de kararnameyle, 12 Temmuz 1939'da da 3665 sayılı Teşkilat kanunu ile Diyanet İşleri Riyaset-i Heyet-i Müşavere azalığına yeniden tayin olan Ali Vahid Efendi 21 Temmuz 1940 tarihinde vefat etmiştir."(Sürmeli, 2002: 53).

Yayımlanan bazı eserleri şunlardır: Köy Hocası Mecmuası, Köylü İlmihali, Vücut Sağlığı, Asker İlmihali, İptidailerde Din Dersleri, Türkçe Hutbeler, Hatıratlar.

Vahid Efendi, yaşadıklarından hareketle birçok hatırat kaleme almıştır. Bunlara bir örnek, Çanakkale Cephesi'ni görmek üzere Suriye, Filistin ve Lübnan'dan İstanbul'a gelerek 17 Ekim 1915 tarihinde Çanakkale'ye geçen seçkin heyetin mihmandarlığını (Sami, 2005: 126). yapmasıdır. Heyet bu ziyaret

sırasında Anafartalar'da Mustafa Kemal ve komutanlar tarafından karşılanmış, Mustafa Kemal bizzat, kendilerine Anafartalar çıkarması hakkında ayrıntılı bilgi sunmuştur. Heyet, cepheyi gezdikten sonra 22 Ekim 1915'te Çanakkale şehrini ziyaret etmiş, ardından İstanbul'a dönmüştür. (Erdemir, 2009: 86). Bu ziyaret sonrası Vahid Efendi, "*Çanakkale Cephesi'nde Duyup Düşündüklerim*"(Sağır, 2013: 159). adlı bir hatırat kaleme almıştır. Bu hatıratın hareketle Latin harflerine dökülen Köy Hocası Mecmuası'nda Vahid Efendi, köylüye dinini, dünyasını bildirerek çalışıp çabalamanın yolunu göstermektedir. Milli Mücadeleye nasıl katkıda bulunulacağına, toplumun nasıl kalkındırılacağına işaret eden birçok konuya değinmektedir.

Vahid Efendi'nin bu hatıratları yazmasındaki amaç; Milli Mücadeleye nasıl katkıda bulunurum ve toplumun kalkınması için nasıl faydalı olurum düşüncesidir. Ali Vahid Efendi'nin bu kaygısı daha önceki eserlerinde de görülmektedir. Örneğin, *Çanakkale Cephesi'nde Duyup Düşündüklerim* adlı hatıratında İstanbul halkına şunları söylemektedir: "*Ben müstesnayım yâhût ben bedel verip harpten yakayı kurtardım yâ... Şimdi dünya yıkılsa umrumda değil. Benden atlasın da nerede patlarsa patlasın...'* diyenler -eğer varsa- Cehennem'e yakışır. Göğsünde bütün îmânı olan kâbil değil böyle diyemez. O cânım askerler, o ümmet-i Muhammed'in sevgili evlâdı bu kış kıyamette siperler içinde soğuktan titreyerek sabahları ederken: İnsan nasıl olur da sıcak döseğinde rahat yatabilir? Nasıl olur da o döşekler insana diken olup batmaz? (Sağır, 2013: 178). Bu sözler bizlere, vatan için her bireyin ne yapabilirim, nasıl bir katkı sağlayabilirim kaygısını topluma yaymak için küçük ama önemli bir adımın etkisini göstermektedir.

Üryan-i Zade Ali Vahid Efendi Köy Hocası Mecmuasında, din, ahlak, sağlık, sosyal, kültürel ve ekonomik hayat adı altında birçok konuda okurlarına reçeteler sunmaktadır. Bu başlıklara kısaca göz atacak olursak:

Köy Hocası Mecmuası'nın Transkripsiyonundan Örnekler:

Köy Hocası şimdilik on beş günde bir çıkar, sade dinden, ahlaktan bahseder. Köy Hocasının maksadı, köylüye dinini, dünyasını bildirerek çalışıp çabalamanın yolunu göstermektir.

Bizi Sahici Müslümanlık Kurtarır: Cilt:1 28 Safer 1337 (Pazar) 1 Kanun-i Evvel 1334 Numara:1

Durulacak dudak bükülecek zamanda değiliz, Külliyelerde kendilerini dereye çıkarmayacaklar, Biz Müslümanlığı hem bilmeyiz, hem de kimseye vermeyiz, Biz nereden yanılıyorz, Müslümanlığı nasıl yanlış anlıyoruz, Müslümanlık sade ele tespih alıp abayı boşa çekmeden ibaret değil, Her ibadetin bir vakti zamanı, bir yolu erkânı vardır, Bizim dinimiz ibadetin birine ikisine bağlanıp da ötekileri yabana atın demez, Kadını el kapısına gönderip de kendisi bülbül şövalyelik edenler, Müslümanlığın gösterdiği yoldan dışarı çıkmağa kalmaz, Dini ayrı bile olsa komşusunun hemşerisinin hakkını gözetem Müslümanlar, Müslümanlığı bilen ile bilmeyenin farkı, Dini bütün

Önder YAZICI

Müslümanların ezilmesi, Dinsizlikle, ahlaksızlıkla halimiz nereye varır, Kötü huylar, fena düşmanlar bizi yakıp batırıyor, Sade bir tembellik sade bir haksızlık bir ülkeyi mahveder, bitirir, Kendimizi âleme beğendirmeye çalışalım, Âlemde ayrı yaşayabilir miyiz, Tembeller neden çalışanların keyfine hizmetkâr olurlar.

Din Dersi: Cilt:1 Numara:2

İnsan yakın görüyormuş gibi dünyaya bakıp bakıp da: Bu nedir, neyin nesidir, neden olmuş, nasıl olmuşta bu görülmüştür, diye bir düşünmeli midir? Dizilmiş koşulmuş bir binayı yel, sel yapmamıştır ya? Elbette biri yapmış çatmıştır.Bu dünyanın da elbette bir yaparı yaratıcı olacaktır. İstanbul-Hukuk Matbaası

Mevlid Kandili: Cilt:1 Numara:2

Mevlid kandili nedir, nasıl olur neye yarar, Bir kandil gecesinin yerini başka bir şey tutabilir mi? Mevlid-i Şerif nasıl okunur? Ben kibarlaştım, kocaman adam oldum diye kandil gecelerimizi beğenmemelik edilecek Hazret-i İsa'nın doğduğu geceye Hristiyanların ettikleri hürmetlerden alınacak ibretler, Camilere cemaatlere hor yaklaşacak adetlerimiz, Kandil gecesini nasıl geçirmeli?

Biz Ömrümüzün Kıymetini Bilmiyoruz: Cilt:1 Numara:2

Boşuna geçirilen bir senenin ziyarı, Bir senede neler olmaz, Kıymet bilmeyene elli sene nedir, Biz hangi dindeniz, Üzerimize çöken ağırlık, uyuşukluk, Ömürlerimiz nasıl geçer, Yüzüstü kalıp hep bizi bekleyen işler, Kendine çoğuna çocuğuna acıyan ne yol tutar, Hak Teâlâ'nın bizden soracağı sualler, Bizi sıkıp bunaltacak ince işler ince hesaplar. Yüzümüze vurulacak kabahatler. Fayda vermeyecek pişmanlıklar, Fırsat elde iken yapılacak işler ilk önce işe temizlikten başlanacak, Herkes işinin başına nasıl koşacak.

Din Dersi: Cilt:1 Numara:2

Cenab-ı Hakkı nasıl tanıyacağız. Allahtan başka Allah olamaz. Allah doğmamış, doğurmamış, doğurmamış, bizim gibi sonradan olmamış, başkası tarafından yaratılmamıştır. Allah'a karşı çalım satılmaz. Rabbimiz görür, bilir, işitir, diler, söyler, gücü yeter ama bizim gibi gözle, kulakla, dille dudakla, elle, ayakla değil, Biz neyiz, neyin nesiyiz, nereden geldik, ne olacağız, nereye gideceğiz. İnsan kendini canavarlarla bir tutabilir mi? Tembellik, sersemlik, canavarlık için mi Allah insana boy pos, akıl fikir verdi. Biz dünyaya sinekler kelebekler gibi dönüp dolaşmaya mı geldik. Görüp göreceğimiz iki günlük dünya ile bir avuç toprak olacak. İstanbul-Hukuk Matbaası

Bulaşık Hastalıklar: Cilt:1 Numara:3

Hastalığı veren de Allah başkasına geçiren de. Hekimler hastalık kurduna mikrop demişler. Mikrop da bizim gibi bir mahlûk. Mikrop gözle görünmüyor diye inkâr mı edilmeli. Uzağı yakın gösteren alet olduğu gibi küçüğü büyük gösteren alet de vardır. Mikrobu görmek isteyen alete bakar görür. Hastanın kanına ya bir bulaşığına aletle bakılsa neler görünür. Ayna parçasına damlatılan

bir damla sirke de neler vardır. Mikrobun bir örneği Allah'ın şaşıp kalınacak hikmetleri. Pirenin piresinden bin kere daha küçük hayvan yaratmaya da Allah kadirdir. Mikrobun faydalısı, zararlısı. Sığırcık kuşunun çekirdeği kırması gibi faydalı mikropların hastalık mikroplarını kırması. İlacın faydası. Şifa nedir. Hekim neye yarar. Sakınmak bizden, esirgemek Allah'tan. Dünyaya gelişimizin sebebi hikmeti ne imiş. Herkesin ne mal olduğunu, herkesi anlamak için yapılan bir imtihan, Cenab-ı Hak her tarafı insanların yüzüne karşı kapalı bırakmıyor. Cennet Cehennem yolu insanlara gösterilebiliyor. Nasıl olursa kimsenin kimseye bir diyeceği kalmaz, Şimdi bize ne yapmak düşer. İstanbul - Evkaf Matbaası

Köy Hocalığından memnun kalıp mübareği de bulunan sevgili yoldaşlarım: Ses, seda, kürsü, köylü gazetelerine karşı can-ı yürekten çok çok teşekkürler ederim. Eksik kalmasınlar.

İspanyol Nezlesi: Cilt:1 1 Rebi-ül Ahir 1137 (Perşembe) 2 Kanun-i Sani 1335 Numara:3

Ey ağalar! Biliniz ki insan hali bir kere de kalmaz. Hastalık sağlık hep bizim içindir. Bir kere de bir Allah. Bakın şimdi de ortalıkta “ İspanyol nezlesi” dedikleri salgın yeni bir hastalık var. Adının nezle olduğuna bakmayın! Bu hastalık öyle bir bela ki neuzibillah ne vereme benzer ne koleraya benzer ne de lekeli hummaya. Bu hepsinden beter çıktı. Sapsağlam adamları iki- üç gün içerisinde alıp götürüyor bilseniz bu hastalık ne ocaklar söndürdü. Ne analar ağlattı, nice evlatları yetim bıraktı.

Hâlâ bazı yerlerde birçok evlerin halkını kapı kopamazcasına alıp götürdü. Hâlâ da hızını almadı. Gittikçe yayılıyor. Önüne geleni kasıp kavuruyor.

Siz benim sözümü sakın veresiye dinlemeyin!

Alimallah böyle hastalıklar şakaya gelmez. Derecede muharebeden geri kalmaz ama diyeceksiniz ki: “ Adam kırk yıl kıran olmuş, yine eceli gelen ölmüş” bu söz doğrudur. Her zaman eceli gelen ölür. Lakin biz ecelimizin gelip gelmediğini bilip bilemeyeceğimizden ömrümüz oldukça elimizden geldiği kadar sıhhatimizi gözetmek, mümkün merteye kendimizi hastalıktan korumak boynumuzun borcudur. Biz vazifemizi yapalım da herkes alın yazısı ne ise yine onu görür.

Eceli gelen gider diye insan kaldırıp kendini ateşe atar mı? Yaratanıma sığındım diye bir insan kendini göz göre göre tehlikeye sokar mı? Siz elinizden geldiği kadar hastalanmamaya çalışın. Allah etmesin bir hastalığa tutulduğunuzda da: Benim hekimim Allah'tır diye vakit geçirmeyip kendinizi hemen hekime gösterin! İlaç alın, perhiz edin, ne yapmak lazım gelirse öylece yapıp, etmesini Allah'a bırakın!

Bulaşık Hastalıklar: Cilt:1 1 Rebi-ül Ahir 1137 (Perşembe) 2 Kanun-i Sani 1335 Numara:3

Hastalık bulaşığı olur mu olmaz mı? Bugün size biraz bunu söylemek isterim. Çok kimseler vardır ki birinden birine hastalık bulaşıp geçmesine bir

türlü inanmaz! Ecele güvenir Mevla'sına sığınır hekimlere düşman kesilir. Kim ne söylerse söylesin o yine bildiğinden dönmez. İşte ben böylelerine karşı diyorum ki: hastalık bulaşık olanı da vardır. Bulaşık olmayanı da vardır. Allah'ın hikmeti bazı hastalıklar başkasına geçer bulaşır. Bazısı da kimseye geçmez, bulaşmaz. Tıpkı biber gibi. Biberin ağzı yakarı da vardır, yakmayanı da vardır. Bakarsınız iki biber: ikisinin de rengi bir lakin birini ısırsınız ağzınız yanar, gözünüzden ateş çıkar. Ötekini ısırsınız ne ağzınız yanar ne bir şey. O da biber, o da biber ama ikisinin de cibilliyeti başka. Hastalıkta böyledir. Hepsinin cibilliyeti bir değildir. Kimi hastalık bulaşır, kimi hastalık bulaşmaz. Ne diyeceksin? Allah böyle istemiş böyle yaratmış bunda inanılmayacak ne var? Hastalığı veren de Allah başkasına geçiren de Allah hepsi onun kudretiyle olur. Bir Müslüman böyle dese böyle itikat etse ne çıkar, dinine ne zarar gelir. Hastalık hâşâ! Allah'ın kudretiyle geçmiyor da kendi kendine mi geçiyor deniyor ya!

-Hocam nasıl deniyorlar? Mikrop mu nedir ne kara katırdır işte hastalığı hep o yapıyor diyorlar.

-Yok, rica ederim öyle değil! Mikrop hastalık kurdudur. Hastalık bulaşmasına işte o kurtlar sebep olur diyorlar. Siz sakın bu sözden kızmayın mikrop lafından huylanmayın. Mikrop dedikleri gayet küçük bir kurttur sizin bizim gibi bir...

İşte hekimlerin verdiği ilaçlar hep o zararlı mikropları öldürmek içindir. İnsan bunu iyice bilmeli de hekimlere inanmalı. Onlara öyle emniyetsizlik etmemeli. Onlar aman şu hastalık bulaşık bir şeydir şöyle edin; kendinizi böyle koruyun! Derlerse sakın inanmamazlık, ehemmiyet vermemezlik etmemeli. Sakınmak bizden, esirgemek Allah'tan.

Zeybeklere Nasihat: Cilt:1 8 Şaban 1337 (Perşembe) 8 Mayıs 1335 Numara:12

Evvel ki hafta zeybeklere nasihat etmeyi Kır köy imamı Molla Mahir Efendi'ye vaat ederken Bozlağı'na kadar sözümü nasıl eriştireceğimi hiç düşünmemiştim. O vaadimi yerine getirmek istediğim zaman başıma geldi. Kendi kendime: Canım dedim, söz verdik söyleyeceğiz nasihat edeceğiz amma hani ya zeybekte? Onları nerde bulmalı, nasihati nasıl vermeli? Boz dağı neresi, burası neresi.. Arada karlı dağlar var. İnsan karşı karşıya olmalı ki nasihatın tesiri olsun. Söz herkesin haline göre söylenmeli ki bir faydası dokunsun. Öyle görmeden etmeden söylenecek sözün ağızdan ağza gidecek nasihatın ne kadar tesiri olur ki?

İşte ağalar hep ben bunları uzun uzadıya düşünerek acaba ne yapsam ne eylesem de vaadimi yerine getirmiş olabilsem derken pek derinlere dalmam. Kendimi engin bir orman içerisinde görmeye başladım. Ne oldu, nasıl oldu da ben buraya geldim diye şaşım taaccüplerde kaldı. Etrafa dikkatlice baktım: Ne gün görür, ne de ucu bucağı bulunur bir orman.. Biraz öteye beriye dolaştıktan

sonra bilir bilmez bir yol tutturdum, hep o tarafa doğru gitmeye başladım.

Ben öyle sersem sepet giderken geçeceğim yolun ortasına pat diye koca bir taş düştü. Birden bire irkilerek taşın geldiği tarafa döndüm. Baktım ki tıpkı Molla Mahir Efendi'nin tarif ettiği gibi pür silah bir zeybek yolun kenarında durmuş bana bakıyor. Yavaş yavaş kendisine doğru yürümeye başladım: O eliyle bir yol göstererek: " Hoca şuradan şöyle gideceksin " dedi. Ben gülümsedim: Peki ama o taşı öyle yol üstüne atmak neye iyi? " Yoksa buranın selamı böyle midir? " dedim. Bıyık altından gülerken dalga geçiyordu, " biraz kendine gelesin diye o taşı yuvarlayıverdim " dedi. Ben de :“ Pekâlâ " dedim, gösterdiği yola gitmeye başladım o da peşim sıra gelirdi. Baktım bir takım zeybekler gördüm. Kimi oturuyor, kimi uzanmış yatıyor, kimi de öteye beriye gidip geliyordu. Bir ikisi de ateşte bir şey kızartıyordu haberiniz var mı? İşte ben hep bunları düşünerek sizin için kaygılar çekiyorum lafı uzatmam da sebep budur.

Delikanlılar ey Allah'ın kulları! Bakın artık ben yoruldu, söz söylemeye takatim kalmadı siz bari biraz kendinize acıyın da şu işten vazgeçin hiç durmayın olun, bu beladan kurtulmanın bir çaresine bakın! Bir gün evvel gelin siz de Müslümanlara karışın! Siz de herkes gibi alın teriyle, elinin emiğiyle geçinin az çok demeyin helalinden kazanıp helalinden yiyin eteğinin ucunu kimseler görmemiş nice Ayşelerimiz, Fatmalarımız var. Allah'ın emriyle bir tane alıp siz de halinize göre ev bark sahibi olun! Tosun gibi evlatlar yetiştirin! Akşam olunca çoluğunuz çocuğunuz hep yolunuzu beklesin. Eve gelince kimi boynunuza sarılsın kimi elinize eteğinizi çeksin, analarınız babalarınızla sizi böyle gördükçe biraz onların da içi açılsın. Adam vallahi dünyanın zevki böyle çıkar siz dediğimi yapın! Bakın o zaman bana nasıl hak vereceksiniz ne dualar edersiniz. İşte siz beni asıl o vakit çağırın! Bakın nasıl koşa koşa gelip ikramınızı ne gönül hoşluğuyla kabul ederim. " Ya rabbi! Acaba o günleri bana gösterebilecek misin? Ümmet-i Muhammed'in bu canım evlatlarını benim yüzümden selamete eriştirecek misin? Hey Allah'ım söz benden tesir senden."

Bayramda Şehitleri Nasıl Anmalıyız? Cilt:1 27 Ramazan 1337 (Perşembe) 26 Haziran 1335 Numara:15

Ey ağalar! Hep biliyorsunuz ki şu büyük belayla geçirdiğimiz muharebe yüzünden ne canlar yandı, ne ocaklar söndü; nice analar ağladı, nice evlatlar yetim kaldı. Hani insan derin düşünecek olsa çileden çıkmak işten bile değildir. Lakin şimdi biz! Bu kişi ile olmalı idi yahut olmamalı idi gibi sözleri bir tarafa bırakalım da o çoluğu çocuğu koyup vatan uğruna kendi şehitlerimizi düşünelim. Onlara karşı boynumuzun bir borcu olup olmadığını araştıralım! Bakalım onların o fedakârlıklarına karşı bizler ne yapıyoruz nasıl davranıyoruz bu bir öğrenelim! Bana kalırsa ağalar o mübarek şehitlerimiz için bizim bir şeycikler yaptığımız yoktur. Sade onları andığımızda bol bol rahmet okuruz, ayda yılda belki bir kere ruhlarına Fatiha kondururuz, işte bu kadar. Sanki bir rahmet okumakla iç açacak sözlerle azıcık ona teselli verim zehrini olsun din kardeşliği dediğin böyle olur

İşte ey Müslümanlar, ey Allah'ın kulları hep böyle yapın! Hep birbirinizin haliyle hallesin! Birbirimizin gamına kederine daima ortak olun! Ortak olun ki şehitlerde sizden hoşnutça razı olsun. Yoksa sade öyle rahmet okumakla o mübarek adamların hakkı ödenmiş olmaz. (Vahid)

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak bu makale, Üryan-i Zade Ali Vahid Efendi'nin hazırladığı *Köy Hocası Mecmuası*'nın 1918-1920 yılları arası Osmanlıca kayıtlarının latinize edilmiş halinin değerlendirilmesi niteliğindedir. Yukarıda da değinildiği gibi bu eser Anadolu halkına Milli Mücadeleye nasıl katkıda bulunacakları, toplumu nasıl kalkındırabilecekleri, bu dünya ve ahiret hayatı için nasıl çalışmak gerektiği gibi birçok konuda öğütler içermektedir.

Basın organlarının tolumun birlikte hareket edebilmesi için ne derece önemli olduğu herkesin malumu olup bu önemli etkenin dönemin şartları düşünüldüğünde basılması ve yayılmasının güçlüğüne rağmen son derece özverili bir çalışmanın ürünü olduğu aşikârdır. Bu önemli eser içinde büyük bir iman, vatan ve millet sevgisi bulunmayan birinin cesaret dahi edemeyeceği büyüklüktedir.

Bu günün şartları düşünüldüğünde basın yayın araçlarının teknolojinin de gelişmesiyle birlikte olumlu ya da olumsuz etkin bir biçimde kullanıldığı görülmektedir. Bu gün bu kadar değerli ve bir o kadar tehlikeli olan basın yayın organlarının daha faydalı kullanılması için geçmişe bakılarak değerlendirme yapılması ve buna göre hareket edilmesi gerektiği görülmektedir.

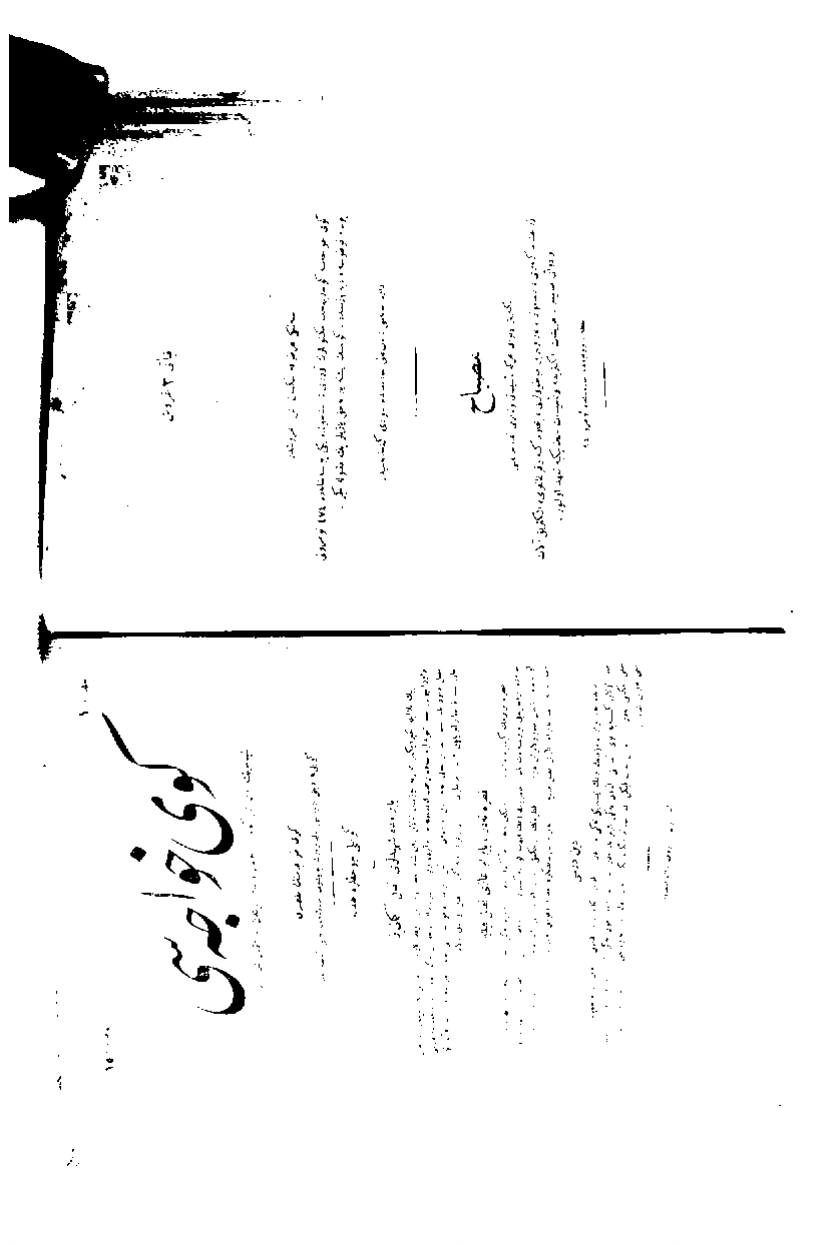
Köy Hocası Mecmuası'nı iyi inceleyip doğru analiz etmemiz gerekir. Bu ve buna benzer çağdaş yayınlar o gün Türk halkının içinde bulunduğu müşkül durumu gözler önüne sermektedir. Anadolu'daki sosyal, kültürel, ekonomik durumun ne kadar olumsuz olduğunu ve Türk kurtuluş savaşının ne zor şartlar altında kazanıldığının önemli kanıtlarından biri olan bu mecmua günümüze ışık tuttuğu gibi o günün insanına da dini meselelerde ışık tutmuştur.

Birçok araştırmacı Türk tarihindeki yazılı kaynak azlığından yakınmaktadır. Özellikle bu kaynak azlığının yakın tarihi kapsamadığı düşünülürse, bu ve buna benzer yayınların daha fazla incelenmesi ve içerisinde bulunan saklı hazinelerin gün yüzüne çıkarılması günümüzün en büyük ihtiyaçlarındandır.

Kaynakça

- Adivar, H. E. (1962). *Türk'ün Ateşle İmtihanı*. Kurtuluş Matbaası, İstanbul.
- Ayhan, B. (2007). *Olağanüstü Durumlarda Toplumsal Dayanışma ve Bütünleşmeye Basının Katkısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erdemir, L. (2009). *Çanakkale Savaşı: Siyasi, Askeri ve Sosyal Yönleri*. Gökkuşbu Yayınları, İstanbul.
- Ertuğ, H.R. (1970). *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*. C.1. s.4. İstanbul.
- Güz, N. (1991). *Türkiye'de Basın İktidar İlişkileri (1920-1927)*. G.Ü Basın Yayın Yüksek Okulu Yayını, Ankara.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa ve Basın. Literatür Yayıncılık, İstanbul.*
- Koloğlu, O. (1993). *Türk Basını Kuva-yı Millî'den Günümüze*. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kilis Ünlüleri*. (25 Ekim 2014). Kent Gazetesi, s.7.
- Özkaya, Y. (1985). *Millî Mücadele'de Anadolu Ajansı'nın kuruluşu ve faaliyetine ait bazı belgeler*. S. 2. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. s.589-590 İstanbul.
- Öztoprak, İ. (1981). *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını*. Türkiye İş Bankası Yayını. İstanbul.
- Samî, Ş. (2005). *Kamus-i Türki*. Çağrı Yayınları, İstanbul.
- Sağır, Y. (2013). *"Üryânîzâde Ali Vahid'in Çanakkale Cephesi'nde Duyup Düşündüklerim"*. İstanbul: Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı. s.159-178.
- Sürmeli, S. (2002). *"Çanakkale Cephesinde Arap ilmi heyeti ve Üryani Zade Ali Vahid Efendi'nin anıları"*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. s.53.
- "Türk Basınında Mustafa Kemal Atatürk"* (1981). İstanbul Gazeteciler Cemiyeti Yayını, s. 35. İstanbul.
- Uyaniker, A. (2010). 1921 Tarihli 'Köy Hocası Mecmuası'nın transkripsiyonu ve değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Yazıcı, Ö. (2011). *1918-1920 Yılları Arası 'Köy Hocası Mecmuası'nın transkripsiyonu ve değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

Ekler

Ek:1 Üryânizâde Ali Vahid Efendi'nin "Köy Hocası Mecmuası" 1. Cilt 10. sayısından bir başlık örneği.